

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů

Katedra etologie a zájmových chovů

**Fakulta agrobiologie,
potravinových a přírodních zdrojů**

**Služební kynologie ve Vězeňské službě České republiky se
zaměřením na vyhledávání OPL (omamné a psychotropní
látky)**

Bakalářská práce

Josef Pohl

Kynologie, kombinované studium

Ing. Štěpán Kubík, Ph. D.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Služební kynologie ve Vězeňské službě České republiky se zaměřením na vyhledávání OPL (omamné a psychotropní látky)." jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 3. 5. 2021

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval Ing. Štěpánu Kubíkovi, Ph. D. a Ing. Sylvě Lankové za vedení práce, mým vedoucím mjr. Bc. Michalu Prokešovi a mjr. Bc. Romanovi Lysoňkovi za podporu během studia a v neposlední řadě mé manželce Mgr. Lucii Pohlové za rady a pomoc při studiu a psaní této práce.

Služební kynologie ve Vězeňské službě České republiky se zaměřením na vyhledávání OPL (omamné a psychotropní látky).

Souhrn

Bakalářská práce se zabývá přínosem služebních psů pro detekci výroby, přechovávání a zneužívání omamných a psychotropních látek v zařízeních Vězeňské služby České republiky. Boj proti OPL je jedním z nejdůležitějších úkolů psovodů specialistů, kteří ve VS ČR působí. Teoretická část práce se stručně zaměřuje na historii využívání služebních psů, anatomii a fyziologii čichového ústrojí psa a základní charakteristiku pachu. Další část definuje nejčastěji zneužívané omamné a psychotropní látky, dále nejčastěji používaná služební plemena psů. V hrubých rysech je také nastíněn výcvik psa pro pachové práce. Empirická část bakalářské práce obsahuje výsledky výzkumného šetření, které probíhalo kvalitativní metodou sběru dat formou strukturovaných rozhovorů. Celkem byl rozhovor proveden osmi probandy, kteří působí na různých místech a pracovních pozicích napříč celou Českou republikou. Výzkum se zaměřuje na podmínky při vyhledávání OPL ve věznicích, efektivitu speciálně vycvičených protidrogových psů a zkušenosti příslušníků VS ČR z oblasti speciální kynologie, vztažené na konkrétní podmínky v zařízeních, kde dotyční slouží. Výzkumem je zjištěno, jaké druhy drog jsou nejvíce ve věznicích zneužívány. Konkrétně se jedná o marihuanu následovanou pervitinem. Práce zkoumá i případné bariéry, které mohou negativně ovlivnit efektivitu speciálně vycvičených služebních psů. Jedním z největších problémů, se kterými se dotyční psovodi potýkají, je jejich vlastní nedostatek, který lze řešit navyšováním jejich počtu. Dále dotazovaní často deklarují vysokou byrokratickou zátěž, která je na ně kladena a občas i horší kooperaci ze strany ostatních zaměstnanců VS ČR. Výsledky výzkumu nicméně ale prokazují prospěšnost používání speciálně vycvičených služebních psů v boji proti OPL. V závěru jsou pak navržena doporučení pro praxi tak, aby mohlo dojít ke zvýšení efektivity boje proti průniku a zneužívání OPL vězněnými osobami.

Klíčová slova: drogy, OPL, pes, služební kynologie, vězeňská služba

Service cynology in the Prison Service of the Czech Republic with a focus on the search for NPS (narcotic and psychotropic substances)

Summary

The Bachelor's thesis deals with the benefits of service dogs for detection of production, keeping and abusing narcotic and psychotropic substances in the facilities of Prison service of the Czech republic. The fight against NPS is one of the most important tasks of specialist canine officers who operate in the Prison Service. The theoretical part briefly focuses on the history of the usage of service dogs, the anatomy and physiology of the canine olfactory organ and basic characteristics of scent. The next part defines the most commonly abused narcotic and psychotropic substances, furthermore it defines most commonly used service dog breeds. It roughly outlines the training of service dogs for scent work. The empirical part of the Bachelor's thesis includes the results of a research which has been done in a form of qualitative structured interviews. The total of 8 probands have been interviewed who operate in various positions throughout the Czech republic. The research focuses on the conditions of detection of NPS in prisons, the efficiency of specially trained anti-drug dogs and the experience of the members of the Prison service in the field of special cynology, applied on specific conditions in the facilities where the concerned serve. The research shows what kinds of drugs are most commonly abused in prisons. Specifically it is marijuana followed by methamphetamine. The thesis also investigates possible barriers which may negatively affect the efficiency of specially trained service dogs. One of the biggest problems which the concerned canine officers face is their insufficient amount which is solvable by increasing their numbers. Moreover the respondents often declare the bureaucratic load upon them is high and the cooperation with the other Prison service employees is not so good. The results of the research however demonstrate the beneficial effect of using specially trained service dogs in the fight against NPS. In the conclusion recommendations for practice are suggested in order to increase effectiveness of the fight against penetration of NPS in prison facilities and the abuse of NPS by imprisoned individuals.

Keywords: drugs, NPS, dog, service cynology, Prison Service

Obsah

1 Úvod	- 7 -
2 Cíl práce	- 8 -
3 Literární rešerše	- 9 -
3.1 Historie využití služebních psů	- 9 -
3.2 Anatomie a fyziologie čichového aparátu psa.....	- 10 -
3.3 Definice pachu	- 11 -
3.4 Vyhledávání omamných a psychotropních látek	- 13 -
3.4.1 Rozdělení drog	- 13 -
3.4.1.1 Konopné látky.....	- 13 -
3.4.1.2 Stimulační látky	- 14 -
3.4.1.3 Halucinogenní látky.....	- 15 -
3.4.1.4 Opiáty	- 16 -
3.5 Výběr vhodného plemene pro pachové práce.....	- 17 -
3.5.1 Německý ovčák	- 18 -
3.5.2 Belgický ovčák Malinois.....	- 19 -
3.5.3 Labradorský retrívr.....	- 19 -
3.5.4 Border kolie.....	- 20 -
3.6 Výchvik psa na vyhledávání drog	- 21 -
4 Metodika	- 24 -
4.1 Sběr dat	- 24 -
4.2 Vyhodnocení	- 25 -
5 Výsledky.....	- 26 -
6 Diskuze	- 33 -

7 Závěr.....	- 40 -
8 Literatura.....	- 41 -
9 Samostatné přílohy	I
Příloha č. 1 - Strukturovaný rozhovor	I

1 Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá služební kynologií ve Vězeňské službě České republiky se zaměřením na vyhledávání omamných a psychotropních látek (dále jen OPL). V minulosti byli psi využíváni především pro ochranu jedince, či k pasteveckým a dalším účelům. Postupem času bylo zjištěno, že lze psa využít k sofistikovanějším cílům, například vyhledávání osob, výbušnin i drog. Zejména nelegální držení, užívání, ale i samotná výroba a distribuce OPL je na území České republiky dlouhodobým problémem, a to i v rámci zařízení Vězeňské služby České republiky. Speciálně vycvičený pes je jeden z mála prostředků, jehož lze aktivně využívat na vyhledávání drog ve věznicích. Psi mají velmi citlivý čich, díky němuž jsou schopni detekovat nejen rozličné omamné i psychotropní látky, ale i jejich prekurzory. Ze služebního psa se rázem stává nenahraditelný pomocník v každodenním boji proti ilegálnímu držení drog u odsouzených nebo obviněných.

2 Cíl práce

Prokázat, že použití speciálně vycvičených služebních psů je pro detekci výroby, výskytu a zneužívání omamných a psychotropních látek ve věznicích přínosné.

3 Literární rešerše

3.1 Historie využití služebních psů

Lidská společnost hojně využívala psy již od pravěku. První zmínky o jejich domestikaci pochází již z doby před 10 000 až 35 000 lety v oblasti Středního východu. Z psa divokého se postupně stával pes domácí (*Canis lupus familiaris*) a ten jej postupně začal doprovázet na lov. Pes se používal i k ochraně stáda, majetku a životů lidí. Pes byl později užíván i k válečným účelům, kde byl nápomocen v útocích proti protivníkovi. Postupem času se od nasazení psa v boji ustoupilo a více byli psi používáni pro pastevecké a lovecké účely (Ščurek 2016).

K vojenským účelům byl pes používán od roku 1884, konkrétně v Německu, kde bývali cvičeni jako pomocníci při strážní, či hlídkové službě. Z roku 1900 je znám první případ používání psa pro kriminalistické účely. Stalo se tak v belgickém Gentu a jedná se o první popsany případ označovaná jako „služební kynologie“. Později, v roce 1903, bylo založeno první státní výchovné a výcvikové centrum pro policejní psy v Německu, kde byli poprvé cvičeni psi v oblasti pachových prací (Rulc 2014).

Podle Rulce (2014) začal jako první, na našem území, využívat psa pro pátrání rytmistř Theodor Rotter na Kladensku. Ten v roce 1915, po svém přeložení z Kladna do Písku, založil první státní psinec, v němž měli být vychováváni a cvičeni služební psi pro potřeby četnictva na celém území Čech a Moravy (Kranátová 2001).

V meziválečném období, výrazněji po roce 1921, začalo větší množství příslušníků četnictva žádat tehdejší Ministerstvo vnitra o možnost vlastnit služebního psa a využívat ho pro službu. Ministerstvo vnitra tyto žádosti vyřizovalo kladně s podmínkou, že psi musí složit odbornou zkoušku před komisí. První taková zkouška proběhla na Pankráci dne 27. 11. 1921. Pro zkvalitnění výcviku bylo v roce 1925 vybudováno středisko pro výcvik psů v Pyšelicích u Prahy. Postupem času zde byli připravováni nejen psi pro četnictvo, ale i pro potřeby finanční stráže, státní policie a ozbrojené stráže ochrany železnic (Kranátová 2001).

Po roce 1928 byly Ministerstvem vnitra stanoveny prostorové nároky na chov služebních psů a stanoveny pravidla pro zkoušky pro splnění výcviku služebního psa. Také byl v tomto roce

služební pes přiřazen mezi zbraně policie a četnictva. Pes byl totiž brán jako útočná či ochranná zbraň. Po roce 1945 byla služební kynologie využívána Sborem národní bezpečnosti, nicméně chov, výcvik a využití služebního psa spadal pod č. 1. odboru Hlavní správy VB. Sbor národní bezpečnosti dal v roce 1953 vzniknout první chovatelské stanici u nás, a to konkrétně v Prackovicích nad Labem. Následně, v roce 1969, vznikají samostatné útvary služební kynologie v Praze a v Bratislavě (Tichá 2010; Rulc 2014).

Mezi 80. a 90. léty 20. století začal prosperovat nelegální obchod s drogami, výbušninami i zbraněmi. Pro tyto účely byli nově, ve Výcvikovém středisku Býchory, vycvičeni služební psi za účelem vyhledávání pašovaných drog. V tomto středisku byli cvičeni psi také na vyhledávání min. Tato problematika dala vzniknout předpisu č.3/1995, což byl Závazný pokyn policejního prezidenta, který upravoval postupy při postihu trestných činů. V roce 1993 na rozkaz policejního prezidenta vznikla Stálá komise pro koordinaci jednotného řízení a výkonu služební kynologie Policie České republiky a v roce 1995 se stala služební kynologie samostatným útvarem. V současnosti máme k dispozici stále jenom jednu chovatelskou stanici v Prackovicích nad Labem, ale výcviková střediska jsou v republice 4, z nichž nejnovější je v Líšově, které bylo zbudované v roce 2018 (Rucl 2014; Krausová 2018).

Rucl (2014) uvádí, že služební psi měli své uplatnění i ve věznicích. V 50. letech 20. století zajišťovali psi bezpečnost pracovníků ve věznici, byli přítomni při eskortách a střežili vězně v koridorech. Služební psi se také využívali k vyhledávání a zadržování uprchlých vězňů (pátrací a pachové práce).

Ve věznicích se stále častěji užívaly drogy, a proto byl po roce 1989 kladen důraz pro zařazení psů se specializací na vyhledávání drog, k čemuž však došlo až v roce 1995. V současnosti využívá Vězeňská služba České republiky služební psy jako nástroj k zajištění bezpečnosti osob a příslušníků vězeňské služby v rámci eskorty a k vyhledávání a odhalování omamných a psychotropních látek a mobilních telefonů (Rucl 2014).

3.2 Anatomie a fyziologie čichového aparátu psa

Reece (2011) uvádí, že pes je schopen vnímat pachy pomocí čichu. Čich je pro psa jedním z nejdůležitějších způsobů komunikace s okolím. Štěně, ihned po narození, začíná nasávat vzduch a hledá pach matky a jejích mléčných žláz (Procházka 2005).

Pes má čichové ústrojí uloženo v dutině nosní a skládá se z lamelového systému drobných kostí a chrupavek, které překrývá sliznice složená s čichových buněk. Pomocí sekretujících žlázek je celá sliznice svlažována a umožňuje tak zachycení pachových molekul, které na sliznici ulpí a následně se rozpustí. Sekret se skládá z vody, polysacharidů, enzymů, protilátek, solí a proteinů, které jsou schopné na sebe vázat molekuly pachu. Kontakt mezi pachovou molekulou a čichovým receptorem vyvolá změnu tvaru receptoru a dojde k aktivování G-proteinu. Tím se vytvoří elektrický signál a poté je informace přenesena čichovým nervem do mozku. Tam podráždí čichové centrum a vznikne tak čichový vjem (Černý 2002; Straus a Kloubek 2010).

Čím vydatnější nasátí vzduchu do nosní dutiny, tím snadněji se dostane pach k čichovým buňkám. Jejich citlivost je však omezena, delší účinek pachové látky vyvolá jejich únavu (Hartl 1979).

Podle Skuhrovského (1973) má pes také tzv. větrící ústrojí, které se nachází na předním konci dutiny nosní. Ústrojí obsahuje dvě slizniční trubice. Ve stěnách trubic se nachází žíly, které vasokonstrikcí nasají tekutinu bohatou na pachové molekuly. Molekuly se mohou nasát jak z dutiny nosní, tak i ústní. Větrící ústrojí také slouží jako čichová paměť, která je nezbytná při určení rozdílných pachů (Budras et al. 2007).

Čichová sliznice se nachází horní části nosní dutiny a větrícího ústrojí. Normálním dýcháním psa tato sliznice není zapojována, až se pes několikrát vydatně nadechne, aktivuje se větrící ústrojí a poté celá čichová sliznice. Vydatné čichání psa vyvolává v dutině nosní turbulentní proudění vzduchu a snáze pak pachová molekula přejde z plynné látky do roztoku (Procházka 2005; Reece 2011).

3.3 Definice pachu

Pach nelze zachytit zrakem, ale čichem. V případě dosažení určité koncentrace jej lze detekovat i přístrojovou analýzou. Přímým zdrojem pachu jsou organické a anorganické předměty a nepřímým jsou jejich odloučené částice. Skuhrovský (1973) uvádí, že naše podmínky vyvolávají nepřetržité odpařování všech látek. Teplota tělesa je dána pohybem a vzájemným působením molekul, atomů a iontů, které se nepřetržitě a chaoticky pohybují. Při rychlejším pohybu částic dochází k nárůstu teploty a z vrchních vrstev tělesa se začnou více

odlučovat molekulové částice, rozptylující se do okolí. Prostupování molekulových částic jedné látky mezi molekulové částice druhé látky se nazývá difúze. Tyto molekulové částice nesou rysy látky, od které se odloučily. Jedním charakteristickým rysem je i pach. Kloubek (2003) dodává, že pach vzniká uvolněním atomů, či molekul pevných a kapalných látek. Následný uvolněný pach může být homogenní (složen z jednoho druhu atomu, či molekul), nebo mohou mít složenou strukturu z více částic. Oproti pachu osob je chemické složení pachu výbušnin a drog téměř stálé a bez výrazných rozdílů (Svoboda et al. 2008; Straus a Kloubek 2010).

Během bezvětří platí, že pachové částice se rozptylují všemi směry rovnoměrně. Nicméně v praxi se pachové částice rozptylují v závislosti na směru větru v terénu, anebo na cirkulaci vzduchu v uzavřeném prostoru. Kvůli své nízké hmotnosti je pach často proudem vzduchu odnesen (Skuhrovský 1973; Svoboda et al. 2008).

Straus s Kloubkem (2010) uvádí, že vylučování pachu je fyziologický projev všech živých organismů a zároveň chemickou a fyzikální reakcí neživé přírody. Z povrchu objektů jsou, prostřednictvím sublimace, pachy vylučovány neustále. U živých organismů je vylučování pachu podmíněno aktuálním stavem jejich metabolismu, u člověka navíc i stavem psychickým. Hartl (1979) dodává, že pachy mohou mít minerální, rostlinný nebo živočišný původ a jejich zápach se může jevit jako lákavý, odpuzující, či dráždivý.

Síla pachu může být ovlivněna vnějšími negativními podmínkami, jako je vysoká nebo nízká teplota, silný vítr, déšť a sněžení. Za ideální podmínky se považuje teplota okolo 10 °C, bezvětří, mlha, či slabé mrholení. Důležité je i stáří stopy, které se dělí na čerstvou stopu (do jedné hodiny po vytvoření), normální stopu (do tří hodin po vytvoření) a vychladlou stopu (více jak tři hodiny po vytvoření) (Cz-pes 2001).

Podle Jezierski et al. (2014) při vyhledávání venku může nastat šíření zápachového mraku, umožňujícího tak snazší nalezení zdroje pachu. V případě malého uzavřeného prostoru (např. automobil), se může pach rozptýlit po celém prostoru, znesnadnit vyhledávání a objeví se více falešného značení. Vyhledávání je dále ovlivněno pohybem pachových částic vlivem proudění vzduchu, vlhkostí a teploty daného prostředí, či na terénu.

Vlivem povětrnostních podmínek se mění rychlost a proudění vzduchu, které odnáší pach ze stopy a ředí ho. Nicméně také dochází k pachovému návátí za terénní předměty, kde je pachová stopa koncentrována. Při větru v zádech a protivětru dochází k toku vzduchu nad pachovou stopou a boční vítr pach odnáší. V případě, že nastane ještě stoupání vzduchu, pes vyhledává pach „vysokým nosem“. Vítr také způsobuje rychlejší vypařování pachu stopy, čím dochází k rychlejšímu stárnutí (Hartl 1979).

3.4 Vyhledávání omamných a psychotropních látek

Kvam (2012) ve své publikaci uvádí, že svého psa může naučit vyhledávat lepek, sóju, stopy burských oříšků v jídle, různé houby nebo výbušniny a drogy. Podle autorky se jedná pouze o rozlišování jednotlivých pachů nebo preferováním konkrétního pachu. Například speciálně vycvičený pes na vyhledávání drog může pach drogy najít mezi jinými rozličnými pachy.

Při vyhledávání omamných a psychotropních látek se speciálně vycvičený pes zaměřuje především na vyhledávání drog na přírodní bázi konopí (marihuana, hašiš), mák (heroin, opium), koku (kokain) a na syntetické látky (pervitin, extáze). Během hledání je nezbytně nutné, aby se pes nevystavil přímému kontaktu s drogou, neboť by mohlo dojít k intoxikaci psa (Straus a Kloubek 2010).

3.4.1 Rozdělení drog

Geisslerová et al. (2012) popisují členění drog na přírodní (nikotin, alkohol, opium, konopí apod.), semisyntetické, kde základní surovinu tvoří přírodní látka (heroin, kokain, crack, apod.) a syntetické, kde se jedná o uměle vyrobené látky (amfetaminy a jejich deriváty, rozpouštědla, těkavé látky, apod.). Kukla et al. (2016) dodává, že se drogy také mohou dělit na měkké (marihuana, hašiš, káva, apod.) a tvrdé (kokain, heroin, LSD, extáze, apod.). Také se ale drogy mohou rozdělovat dle jejich účinku na lidskou psychiku, či podle typu působení a chemického složení (Kalina et al. 2003).

3.4.1.1 Konopné látky

První zmínky o využívání konopí pochází z Číny z 3. tisíciletí př. n. l., kdy bylo konopí využíváno proti revmatismu, zácpě a také k opojení mysli. Do Evropy se konopí, díky Řekům, dostalo v 5. století n. l. (Miovská et al. 2008).

Nejčastěji se na trhu objevuje konopí seté (*Cannabis sativa*) a konopí indické (*Cannabis indica*). Jak uvádí Kalina et al. (2013), konopí je dvoudomá jednoletá bylina, přičemž samičí rostliny obsahují více psychotropních látek, než samčí. Halucinogenní látka obsažená v rostlině, se nazývá delta-9-tetrahydrocannabinol, neboli delta-9-THC. Dále obsahuje kanabinol (CBN) a kanabidiol (CBD). Jedná se o fenolické lipofilní látky dlouhodobě se kumulující především v centrálním nervovém systému a tukové tkáni (Kalina et al. 2015).

Konopí se na trhu objevuje ve formě marihuany, což je směs květů, okvětních lístků a palic konopí. Množství delta-9-THC v marihuaně je podmíněno několika faktory, jako jsou například podmínky pěstování, typem odrůdy, způsobu sklizně a sušení. Obecně lze říci, že množství účinné látky se pohybuje v rozmezí mezi 1-15 %. Marihuana se nejčastěji konzumuje formou jointů, kdy se směs vykouří, případně se přidává do různých pokrmů (Kukla et al. 2016).

Hašiš je pryskyřice získávána z květenství konopí a obsah účinných látek je až 40 %. Barvu má hašiš zelenou až hnědou. Čím je hašiš tmavší, tím je jeho kvalita vyšší. Konzumuje se formou jointů, či v dýmce (Kukla et al. 2016).

Kalina et al. (2015) udávají, že přítomnost kanabinoidů může být zjištěna z moči, plazmy, slin i vlasů. Základní screeningový test na přítomnost THC je imunoanalytické stanovení (EMIT test), rozpoznávající primární metabolity THC. Při využití imunochemické metody může dojít k mylnému stanovení vlivem nesteroidních antiflogistik obsahujících účinnou látku ibuprofenum (např. Ibuprofen, Nurofen, Brufen, Dolgit).

Konopné látky jsou nerozšířeněji zneužívanou drogou nejen v České republice, ale také například v Austrálii (Dunn & Degenhardt 2009; vlada.cz 2019).

3.4.1.2 Stimulační látky

Další nejčastěji užívané nelegální drogy jsou stimulanty. Patří mezi ně například kokain, pervitin, metamfetamin, léky se stimulačními a halucinogenními vlastnostmi, jako například MDMA (3,4-methylendioxy-N-methylamfetamin), nebo extáze. Minařík (2003) udává, že stimulační látky jsou látky s povzbuzujícím efektem na centrální nervovou soustavu. Autor dále doplňuje, že zařazení extáze pod stimulační drogy je sporné, neboť kromě stimulačních účinků má také účinky psychedelické. Užívání stimulantů vyvolává navýšení psychomotorického tempa a bdělosti, zrychlují myšlení, prodlužují bdělost, tlumí spánek

a únavu, také dokáží vyvolat pocity euforie a duševní nebo tělesné síly. Až účinek drogy pomine, dostaví se opačné projevy. Jedinec je extrémně unavený, trpí bolestí kloubů, dlouho spí (není výjimka i několik dnů) a konzumuje velké množství potravin. Pro kardiovaskulární systém uživatele stimulantů je to obrovská zátěž a může dojít i akutnímu infarktu myokardu, mozkové mrtvici aj. (Mahdalíčková 2014; Flavel et al. 2012).

Další stimulační droga je kokain. Dle Minaříka (2003) je kokain obsažen v listech keře koky (*Erythroxylon Coca*) a chemicky izolován byl v polovině 19. století. Až do roku 1903 byl obsažen v nápoji Coca-Cola, následně byl nahrazen kofeinem. Nejčastěji se kokain užívá tzv. „šňupáním“. Dlouhodobé užívání nevratně postihuje nosní sliznici. Listy koky se mohou i žvýkat. V České republice se kokain příliš nevyskytuje, neboť se jedná o finančně nákladnou drogu. Naopak hydrochlorid kokainu (tzv. „crack“) je cenově dostupnější a inhaluje se kouřením.

Tradiční česká stimulační droga je podle Kaliny et al. (2008) pervitin (metamfetamin). V roce 1888 byl pervitin objeven v Japonsku a byl využíván jako povzbuzovač. Pervitin se vyskytuje ve formě bílého prášku nebo krystalů. Primární složkou pro výrobu této drogy je efedrin, z něhož se redukcí jodovodíku za přítomnosti fosforu získává metamfetamin. Aplikuje se buď interavenózně, tedy injekčně do žíly, perorálně, či „šňupnutím“ (Minařík 2003).

Extáze je syntetická droga odvozena od amfetaminu. Na trhu se objevuje ve formě tabletek, v čisté formě se však jedná o bílé, hořké krystalky. Jedinci extázi užívají perorálně. Mezi účinky působení této látky patří vyvolání pocitů štěstí a radosti, pokles či eliminace strachu, někdy bývá užití doprovázeno halucinacemi. Dle autorského týmu Kukla et al. (2016) se chemicky extáze řadí mezi fenylethylaminy s halucinogenními a stimulačními projevy. Extáze bývá nazývána tzv. „taneční drogou“ vzhledem k jejímu hojnému požívání na různých tanečních akcích. Po pozření drogy člověk necítí únavu, bývá klidný, nepocituje stres a může se projevit i zlepšením nálady (Bigelow 2005).

3.4.1.3 Halucinogenní látky

Kukla et al. (2016) tvrdí, že halucinogeny jsou látky, mající výrazný vliv na psychický stav člověka, může tedy způsobovat i psychické změny. Nejvíce se na trhu vyskytují tyto látky: LSD, extáze a psilocybinové houby.

Droga s názvem LSD je derivátem kyseliny lysergové a je nejvíce využívanou synteticky vyrobenou halucinogenní drogou. Droga byla vyrobena ve švýcarské firmě Sandoz v roce 1938 doktorem Albertem Hofmannem. Její psychedelické účinky byly náhodně zjištěny o několik let později a následkem toho se tato droga začala využívat v psychiatrii při léčbě depresí, schizofrenie i závislosti na drogách. LSD se převážně objevuje ve formě tzv. „tripu“ (papírový čtvereček s různým potiskem) případně krystalů (drobné granulky tmavomodré až zelené barvy). LSD je nevyzpytatelná droga vzhledem k jejím různorodým účinkům od chvění těla, přes halucinace až po panické ataky, které mohou trvat i několik dní (Miovský et al. 2013; Kukla et al. 2016).

Presl (1995) popisuje psychedelické účinky i u některých hub obsahujících psychoaktivní látku zvanou psilocybin. Nejvíce rozšířené psilocybinové houby v České republice jsou lysohlávky, kropenatci, šupinovky a límcovky. Dostupnost je snadná pouze v sezóně, poté se sklizená houba usuší, nebo naloží a pak se zkonzumují pouze jejich hlavičky. Psilocybin po pozření vyvolává stavy pohody, klidu, smíchu a euforie. Při konzumaci větších dávek může dojít k halucinacím, pocitům úzkosti i depresi (Bigelow 2005).

3.4.1.4 Opiáty

Podle Degenhardt et al. (2016) jsou opiáty svou strukturou příbuzní s přírodními rostlinnými alkaloidy nacházejícími se v opiu, pocházejícího z pryskyřice máku setého (*Papaver somniferum*). Přírodní alkaloidy jsou také označovány za opiáty (morfin a kodein). Syntetické deriváty zahrnují heroin, fentanyl, hydromorfon, metadon, buprenorfin atd. Opiáty patří mezi účinná analgetika, ale většina z nich má vysoký potenciál k vyvolání závislosti a zneužívání. Presl (1995) dodává, že opium je složeno z řady alkaloidů, mezi které se například řadí morfin, kodein, thebain, papaverin, meconidin aj.

Jeden z často užívaných opiátů je morfin. Jedná se o alkaloid obsažený v opiu a tvoří cca 10% jeho celkové hmotnosti. Pro své analgetické účinky je využíván prioritně pro lékařské účely, nicméně také slouží k výrobě jiných drog (kodein, heroin, aj.). Další využívaná droga je heroin (diacetylmorfin) - semisyntetický derivát morfinu. V roce 1874 byl poprvé syntetizován a po roce 1898 byl využíván jako lék proti kašli a rovněž jako antagonist morfinu. Kelnarová (2007) udává, že užívání heroinu vede k útlumu centrální nervové soustavy, může vyvolávat nevolnost, hučení v uších a svědění. Závislost na heroinu vede ke změně charakteru narkomana, ale

intelekt bývá zachován. Droga vede k čím dál větší toleranci v uživateli, proto tělo vyžaduje stále vyšší dávky (Minařík 2003; Kalina et al. 2015).

Typická česká droga je braun. Jedná se o semisyntetickou drogu, vytvořenou směsí derivátů kodeinu a nahrazuje heroin. Tato droga se začala v domácích podmínkách vyrábět před rokem 1989 a po 2. polovině 90. let byla využívána pouze jako náhradní droga během výpadku na trhu s heroinem (Minařík 2003).

3.5 Výběr vhodného plemene pro pachové práce

Na světě se nachází nepřeberné množství psích plemen. Některá plemena jsou známá po celém světě, jiná pouze v rámci jednoho světadílu a dokonce některá plemena pouze v jedné konkrétní zemi. Díky tomuto faktu existuje několik klasifikačních systémů, podle určitých kritérií (velikosti, využití, země původu, apod.) Svůj podíl na tvorbě klasifikace měl v 18. století Carl Linné, který jako první důsledně označoval živočichy i rostliny podle rodového a druhového jména a dal kategorizaci jistý řád. V dnešní době je nerozšířenější klasifikační systém plemen podle FCI (*Fédération Cynologique Internationale* / Mezinárodní kynologická organizace), sdružuje celkem 86 zemí a řadí se k největším kynologickým organizacím vůbec. Aktuálně jejich klasifikační systém obsahuje 343 plemen psů, dále kategorizovány do 11 skupin po několika sekcích (Smrčková a Smrček 2012; González et al. 2014).

Skupiny:

Skupina 1 Ovčáci a honáčtí psi (kromě švýcarských salašnických psů)

Skupina 2 Pinčové a knírači – Molossoidní plemena – Švýcarští horští a salašníčtí psi

Skupina 3 Teriéři

Skupina 4 Jezevčíci

Skupina 5 Špicové a původní plemena

Skupina 6 Honiči, barváři a příbuzná plemena

Skupina 7 Ohaři

Skupina 8 Retrívři – Slídiči – Vodní psi

Skupina 9 Společnější a malí psi

Skupina 10 Chrti

Na výstavách se hlásí plemena neuznaná FCI do skupiny „Non FCI – neuznaná plemena“ (www.cmku.cz 2020).

Při výběru plemene psa se musí budoucí psovod soustředit na několik aspektů. Především se jedná o záměr využití psa a následně se rozhodnou pro konkrétní plemeno. Vztít do úvahy by se mělo, zda převažují pozitiva šlechtěných psů. V některých případech je totiž důležitější osobní charakter jedince než vlastnosti plemene. Při výběru psa je i nezbytně důležité zjistit nejen jeho celkový zdravotní stav, ale i rodokmen, jací byli jeho rodiče, prarodiče. Dále se také zjišťuje, jací jsou ostatní sourozenci z vrhu. Další faktory, které ovlivňují samotný výběr, jsou složené zkoušky rodičů štěněte a také, zda je vybrané štěně hravé, dominantní, žravé, aktivní, nebojácné, samostatné apod. Straus a Kloubek (2010) dodávají, že na pachové práce musí být zvolen jedinec fyzicky zdatný, obratný, hravý a především aportér. Následný speciální výcvik štěněte na vyhledávání OPL je totiž primárně založen na podmíněné reakci (Satora 2020).

3.5.1 Německý ovčák

Anglický název plemena: German Shepherd Dog, originál Deutscher Schäferhund

Plemeno: FCI I. – Ovčáci a honáčtí psi, sekce 1 – Ovčáci s pracovní zkouškou

Země původu: Německo

Vznik plemene: 19. století

Hmotnost: ♂ 30 - 40 kg ♀ 22 -32 kg

Kohoutková výška: ♂ 60 - 65 cm ♀ 55 -60 cm

(www.cmku.cz 2021).

Larkin a Stockman (2003) uvádí, že německý ovčák je nejznámější a nejvyužívanější plemeno ze všech. Pro své všestranné nadání je hojně využíván jako ovčácký pes, vodící pes i jako služební pes v rámci armády, policie, vězeňské služby, celní správy a soukromých bezpečnostních agentur. Smrčková a Smrček (2012) dodávají, že německý ovčák disponuje všestrannými vlastnostmi. Je silný, rychlý, inteligentní, učenlivý a dobře cvičitelný. Také je věrný, poslušný, vyžaduje dostatek pohybu a pyšní se dobrým sluchem. Někdy bývá německý ovčák na psovodovi závislý a může žárlit.

Vlivem výrazného šlechtění došlo ke vzniku geneticky podmíněných zdravotních problémům. Walh (2008) tvrdí, že německý ovčák bývá postižen přibližně 50 dědičnými chorobami, přičemž nejčastější genetické onemocnění je dysplazie kyčelního kloubu, hemofilie A a volný processus anconeus. Mezi méně často se vyskytující onemocnění patří například chronická degenerativní radiculomyelopatie, epilepsie, exokrinní pankreatická nedostatečnost apod. (Clarke a Brown 2016).

3.5.2 Belgický ovčák Malinois

Anglický název plemena: Chien de Berger Belge - Malinois

Plemeno: FCI I. – Ovčáci a honáčtí psi, sekce 1 – Ovčáci s pracovní zkouškou

Země původu: Belgie

Vznik plemene: 19. století

Hmotnost: ♂ 25 - 30 kg ♀ 20 - 25 kg

Kohoutková výška: ♂ 60 - 66 cm ♀ 56 - 62 cm

(www.cmku.cz 2021).

Nohelová (2016) uvádí, že ačkoliv se někteří laici tak domnívají, belgický ovčák a německý ovčák nejsou příbuzní. Belgický ovčák se vyskytuje ve čtyřech variantách: Malinois, Laekenois, Tervueren a Groenendael. Všichni jsou rozdílní jak v exteriéru, tak v charakterových vlastnostech. Nejvíce se setkáváme s belgickým ovčákem Malinois, který je všestranný, pracovitý, věrný a spolehlivý. Také je velmi učenlivý, dlouho se vydrží soustředit, miluje aportování. Pro svůj výborný čich se hodí na pachové práce, ale kvůli horkokrevnosti a akčnosti nevydrží dlouho stopovat. Na své rodině bývá mnohdy závislý a změnu psovoda nese velmi těžce. Malinois bývá velmi citlivý, silně emotivní a pro svůj složitý charakter není vhodný pro začínajícího psovoda. Do všeho se vrhá po hlavě, je ctižádostivý, aktivní, temperamentní a potřebuje hodně pohybu. Nejdůležitější je socializace ve štěněcím věku, nesmí zažívat bezpráví a příliš tvrdý výcvik, jinak se zkazí. Vlivem špatné výchovy a výcviku se z něj může stát nedůvěřivý, bojácný nebo naopak agresivní jedinec. Mentalita Malinoise je složitá a je nutné si uvědomit, že tento pes nezapomíná a žádná chyba nelze vzít zpět (Smrčková a Smrček 2016).

Po zdravotní stránce bývají psi zdraví. Občas se vyskytne epilepsie, dysplazie kyčelních a loketních kloubů (Nohelová 2016).

3.5.3 Labradorský retrívr

Anglický název plemena: Labrador Retriever

Plemeno: FCI VIII. – Retrívři, slídiči a vodní psi, sekce 1 – Retrívři s pracovní zkouškou

Země původu: Velká Británie

Vznik plemene: 19. století

Hmotnost: ♂ 29 – 36 kg ♀ 25 – 32 kg

Kohoutková výška: ♂ 56 - 57 cm ♀ 54 - 56 cm

(www.cmku.cz 2021).

Podle Pavlovské Kuntové (1996) vyniká labradorský retrívr klidnou povahou. Také má výborný čich, je inteligentní, oddaný, přátelský a miluje vodu. Řadí se mezi pracovitě psi, často se nachází u ozbrojených složek na místech, kde není nutná ostrost psa. Hojně se také využívá pro lovecké účely, především pro přinášení zastřelených kachen a hus. Plemeno je velmi dobře cvičitelné, bystré, neagresivní a zcela oddané psovodovi. Vhodní jsou především pro pachové práce, jako aportéři, k vodním sportům a jako asistenční psi (Drmotá 2011).

Pele (2005) udává, že labradorský retrívr často trpí hereditární myopatií. Jedná se o geneticky podmíněné onemocnění, které vyvolává postupné ochabnutí svalů a vede až k atrofii. Pro svůj vydatný apetit mají sklony k nadváze a s tím spojenými problémy s klouby. Často se u nich vyskytuje dysplazie kyčelních kloubů.

3.5.4 Border kolie

Anglický název plemena: Bordered Collie

Plemeno: FCI I. – Ovčáci a honáčtí psi, sekce 1 – Ovčáci

Země původu: Anglie

Vznik plemene: Koncem 19. století

Hmotnost: ♂ 14 – 20 kg ♀ 12 - 19 kg

Kohoutková výška: ♂ 53 cm (21 ins) ♀ o něco méně

(www.cmku.cz 2021).

Border kolie je velmi pracovitě a učenlivé plemeno. Stále si drží světové prvenství v nahánění ovcí, ale není jim cizí ani agility. Eichler (2011) popisuje border kolie za citlivého a poslušného psa, který je živý, akční, velmi inteligentní a vyžaduje spoustu pohybu. Nedostatkem pohybu a prostoru je toto plemeno frustrované, může utíkat, či mít sklony k sebepoškozování. Border kolie nemají sklony k agresivitě, dobře se snášejí i s jinými zvířaty. Pro svou citlivou povahu nesnesou hrubost, fyzické ani psychické tresty. Na psovoda jsou často velmi fixovány a hůře snášejí odloučení. Psovod by měl být ve výcviku hodný, rozhodný a dopřát border kolii dostatek fyzické i psychické zátěže (Verhoef 2006; Rugaas 2007).

Ačkoli se obecně border kolie řadí mezi zdravá plemena, vlivem genetické zátěže, křížením a šlechtěním se u nich může vyskytovat několik onemocnění. Typické pro toto plemeno je

výskyt zbarvení tzv. „merle“, které s sebou nese různorodá zdravotní rizika. Nejčastěji se setkáváme se sklony k epilepsii, dysplazií kyčelního kloubu a loketního kloubu. Méně často se vyskytuje zelený zákal (*glaukom*), anomálie oka kolií (chybný vývin cévnatky v oku) a progresivní atrofie sítnice. Vzácně se vyskytují neurodegenerativní dědičná onemocnění, kdy dochází k poškození nervové soustavy. Projevuje se změnou chování, problémy se zrakem a epilepsií. Další významnou chorobou, která postihuje toto plemeno je mutace MDR1 genu. Tento gen kóduje P-glykoprotein, který je nezbytný pro transport léčiv, hraje též velmi důležitou roli při rozkládání léků. Jeho nedostatečná funkce může vést k závažným, mnohdy až smrtelným nežádoucím účinkům léku (Císařovský 2008; Enginera 2015; Vajnerová 2019).

3.6 Výcvik psa na vyhledávání drog

Ještě než se začíná pes cvičit na vyhledávání omamných a psychotropních látek, musí se naučit práci na pachové stopě. Eis (2018) tvrdí, že se první stopy začínají trénovat mezi 2-3 měsícem štěněčího věku. Krajník et al. (2009) dodává, že metody výcviku psa na nácvik pachové stopy jsou: metoda se psovodem a pomocníkem na konci stopy, metoda chuťově-dráždivá, metoda na oblíbený předmět a metoda vydráždění pomocníkem.

Jako přípravná fáze na samotné pachové práce, je vhodné zařadit do každodenní rutiny hry, při kterých štěně zapojuje všechny smysly a především čich. Vhodné je například schovávat pamlsky / granule do trávy a štěně je nachází samo, při vycházce se štěněti psovod schovává za strom, či terénní nerovnosti aj. Primárně se snažíme dosáhnout stavu, kdy si štěně uvědomí, že nejspolehlivější smysl je čich. Jančaříková (2019) uvádí, že již od raného věku štěněte můžeme jeho čich trénovat hledáním hračky například v lese anebo využívat pachové hlavolamy, které jsou dobrým pomocníkem při výcviku na pachové práce (Krajník et al., 2009; Eis 2018).

Metoda s psovodem a pomocníkem na konci stopy

Pokud je štěně zvyklé hledat psovoda a pamlsky na kratší vzdálenosti na volno, plynule se přejde na hledání pomocí stopovacím vodítka a vzdálenost se zvětší. Metoda spočívá opět ve schovávání pamlsků /granulí v trávě. Nicméně nyní je štěně na stopovacím vodítka a psovod vydává povel „Hledej, stopa“ a zároveň ukazuje rukou směrem, kterým má pes hledat (Krajník et al. 2009).

Metoda chuťově – dráždivá

Od začátku výcviku musíme mít na paměti, že odměňování je v rámci stopování velmi důležité. Nejlepší je pracovat na stopě s vyhladovělým psem, aby měl o pamlsky zájem, dobře tak prováděl práci a nerozptyloval se. Pokud chce psovod dosáhnout dobrého výsledku, je vhodné štěně krmit pouze při pachovém výcviku. Štěně bude aktivně hledat potravu, aby se nakrmilo (Krajník et al. 2009).

Metoda na oblíbený předmět

Metoda na oblíbený předmět je doporučována u psů aportérů. Princip spočívá ve vydráždění uvázaného štěněte oblíbenou hračkou. Poté s předmětem odcházíme, vytváříme nášlap, kterým vláčíme hračku a pak hračku před zraky psa pokládáme na zem. Po zvládnutí této jednodušší verze se trasa prodlužuje a je vhodné, aby psovod i hračka zmizeli z dohledu a pes se opravdu soustředil a zapojoval čich. Pes je nucen oblíbenou hračku hledat čichem a ne zrakem. Podle zručnosti psa se postupně upouští od vláčení hračky nášlapem, dokud pes není schopen najít předmět bez pomoci. Tato metoda lze kombinovat i s metodou chuťově–dráždivou (Krajník et al. 2009).

Metoda vydráždění pomocníkem

Tato metoda spočívá ve vydráždění psa pomocníkem, který je na vodítku u psovoda. Pomocník se ihned poté schová do úkrytu a cestou vytváří stopu. Po úspěšném naleznutí pomocníka můžeme nechat psa pomocníka zadržet. Důležité je, aby pomocník byl dobře schovaný a pes ho našel čichem a ne zrakem. Tato metoda není vhodná u výcviku psa na vyhledávání osob. Pes by mohl nalezeného člověka (samou radostí) napadnout (Krajník et al. 2009).

Straus a Kloubek (2010) ve své knize uvádí, že nejvhodnější metoda výcviku psa na vyhledávání drog je metoda přes oblíbený předmět. Také tvrdí, že důležitým předpokladem je zájem o aportování. Pro tyto pachové práce se hodí převážně fyzicky zdatní psi, hraví a urputní aportéři. Speciální výcvik na vyhledávání omamných a psychotropních látek staví na podnímané reakci, čili je reflexní. Postupně jsou aportované předměty doplněny o pach hledané látky. Grabianowski (2021) poukazuje na skutečnost, že spousta lidí si myslí, že pes vyhledává drogy, protože je chce sníst anebo proto, že jsou na nich sami závislí. Ve skutečnosti to není žádná pravda, psi o drogy samotné nejeví žádný zájem. To co hledají, je jejich oblíbená hračka. Takováto forma výcviku bývá převážně přes hračku, kterou si pes spojí s určitou vůní drog.

Vzhledem k vynalézavosti distributorů a pašeráků, jsou drogy pečlivě schovány. Je nutné ve speciálním výcviku psa na vyhledávání drog neustále pracovat a připravovat ho na různé možnosti, kde by se drogy mohly vyskytovat. I zde se nesmí zapomínat na odměňování psa za kvalitně provedenou práci (Straus a Kloubek 2010; Vaňura 2016).

4 Metodika

4.1 Sběr dat

Bakalářská práce se zabývá služební kynologií ve Vězeňské službě České republiky se zaměřením na vyhledávání omamných a psychotropních látek. Následující kapitoly popisují prováděný výzkum, metodiku sběru dat, výběr a charakteristiku probandů.

Prvotním záměrem pro výzkumné šetření, bylo provedení kvalitativní výzkumné metody formou retrospektivní analýzy dat dokumentů VS ČR zaměřující se na vyhledávání OPL na konkrétních pracovištích. Před zahájením výzkumu byla dohoda o provedení výzkumu bohužel zrušena. Proto se metodika změnila a výsledný výzkum probíhal pomocí kvalitativní výzkumné metody formou strukturovaných rozhovorů.

Hendl (2016) uvádí, že kvalitativní výzkum se provádí delším a intenzivním kontaktem s jedincem či skupinou jedinců. Kontakt bývá obvykle v normálním prostředí a reflektuje tak činnost jedince, skupin jedinců i společnosti. Výzkumník se snaží izolovat určité téma a snaží se ho objasnit. Za jistá negativa autor považuje časovou náročnost sběru dat i následnou analýzu, zobecňování výsledků či těžce proveditelné replikování výzkumu. Kutnohorská (2009) dodává, že kvalitativní výzkum se zakládá na analýze zkoumaných jevů a odhalování jejich závislostí a struktury. Také poukazuje na skutečnost, že se jedná o nematematickou analytickou formu výzkumu.

Pro sběr dat byla využita metoda strukturovaného otevřeného rozhovoru. Předem byly stanoveny otázky, na které respondenti odpovídali (viz příloha č. 1). Tento typ rozhovoru byl zvolen z důvodu minimalizování variací kladení otázek a pro snadnější analýzu dat. Gavora (2000) charakterizuje rozhovor, jako verbální komunikaci mezi výzkumníkem a zkoumaným subjektem, přičemž informace jsou poskytovány výzkumnému pracovníkovi.

Před samotným zpracováním dat, byla provedena doslovná transkripce rozhovorů s přenesením textu do spisovného jazyka. Zpracování dat bylo následně provedeno pomocí techniky kódování. Hendl (2016), Švaříček a Šed'ová (2014) i Kutnohorská (2009) uvádí, že se jedná o základní analytickou techniku u zakotvené studie. Kódování lze provést pomocí tří způsobů (otevřené kódování, axiální kódování a selektivní kódování). V rámci našeho výzkumu byla

zvolena forma otevřeného kódování, která slouží k identifikaci pojmů a kódování jednotlivých slov, souvětí nebo celého odstavce.

Selekce výzkumného souboru byla provedena formou stratifikovaného výběru. Výzkum byl realizován v pěti věznicích napříč celou Českou republikou. Pro vypovídající hodnotu výzkumného šetření byli vybráni pracovníci na různých pozicích v oblasti služební kynologie a pracovníci z oddělení prevence a stížností. Tito probandí mají rozdílnou délku praxe u vězeňské služby i úroveň dosaženého vzdělání. Všichni dotazovaní se aktivně zapojují do vyhledávání a zajišťování OPL.

Osloveno bylo celkem 15 pracovníků vězeňské služby, ale rozhovor poskytlo pouze 8 z nich. Výzkumný soubor tedy činil celkem 8 probandů.

4.2 Vyhodnocení

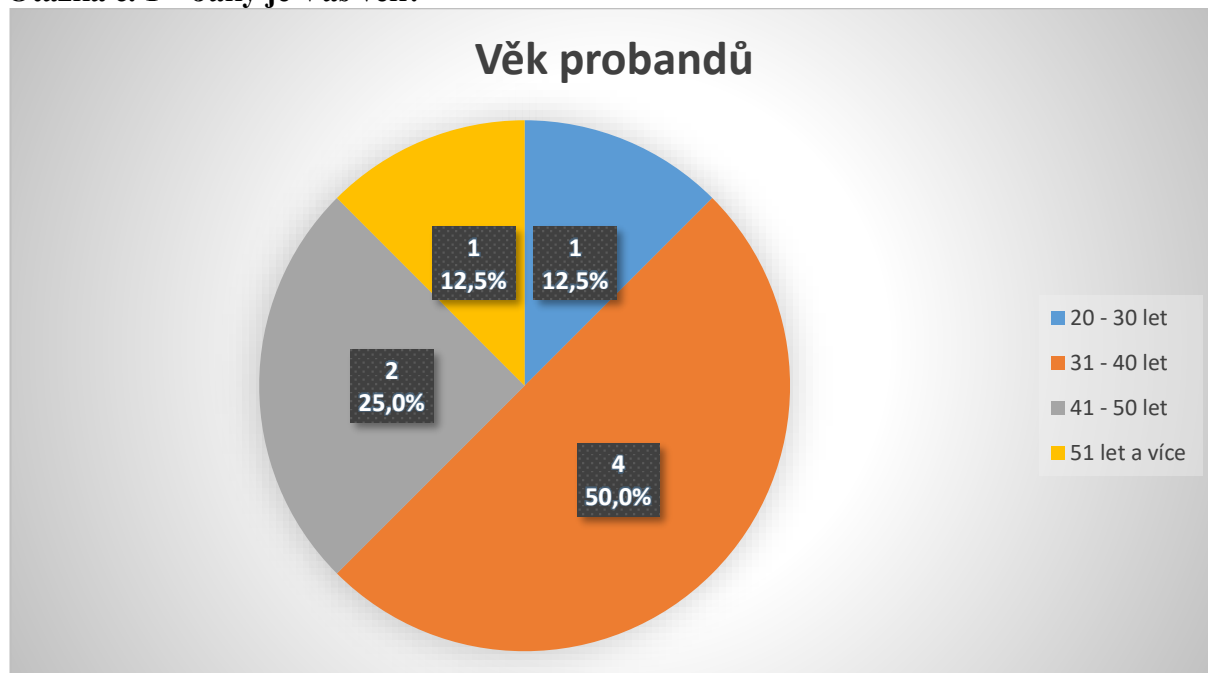
Výzkum byl realizován na základě osobního setkání se třemi psovody a jedním pracovníkem z oddělení prevence a stížností. Další rozhovory byly poskytnuty a zaznamenány telefonicky. Před zahájením rozhovoru byli probandí obeznámeni s cílem výzkumu a také byli informováni o anonymitě. Všechny rozhovory byly se souhlasem probandů, pro následné zpracování, nahrávány. Výzkumné šetření probíhalo v období únor až duben 2021.

5 Výsledky

Pro lepší přehled byla získaná demografická data uspořádána do grafů. Probandi jsou rozděleni podle pracovního zařazení a jsou z důvodu ochrany osobních údajů GDPR označeni jako P1 – 8.

Celkem bylo provedeno 8 rozhovorů.

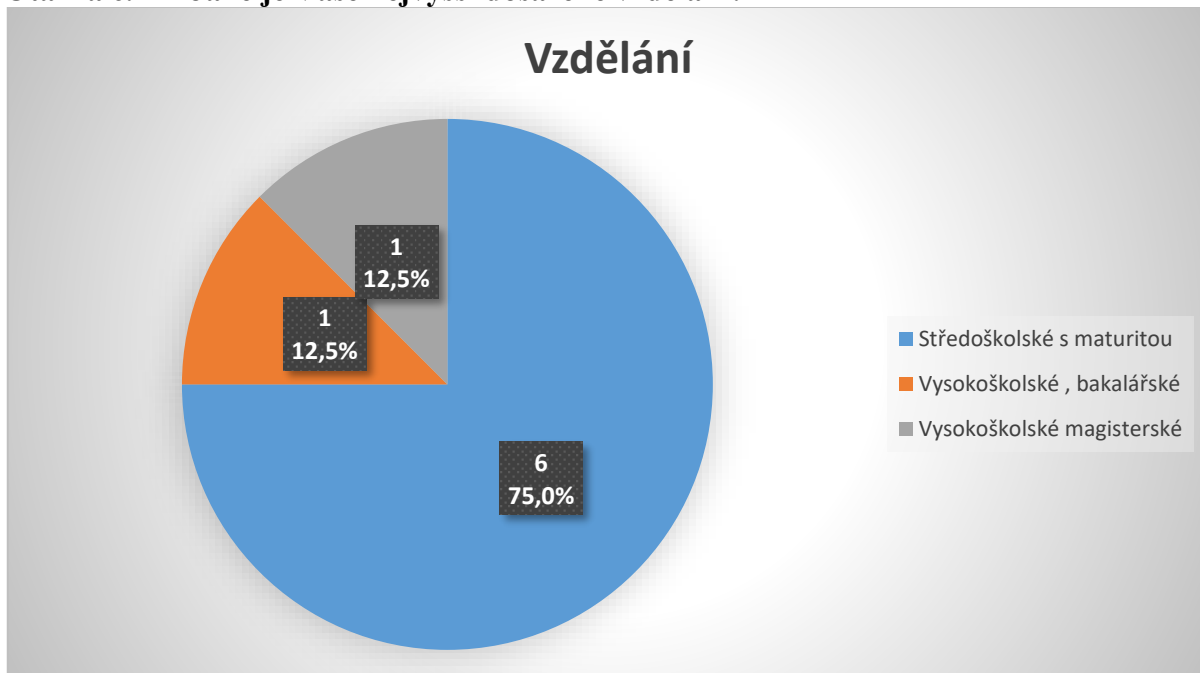
Otázka č. 1 – Jaký je Váš věk?

Graf č. 1 – Věk probandů

Z celkového počtu dotazovaných byli 4 (50 %) probandi ve věku 31 - 40 let, 2 (25 %) probandi ve věku 41 - 50 let. Věk 20 – 30 let uvedl 1 (12,5 %) proband a 1 (12,5 %) proband byl ve věku 51 let a více. Průměrný věk respondentů činil 40,3 let. Nejmladší dotazovaný byl ve věku 26 let a nejstarší dotazovaný uvedl 56 let.

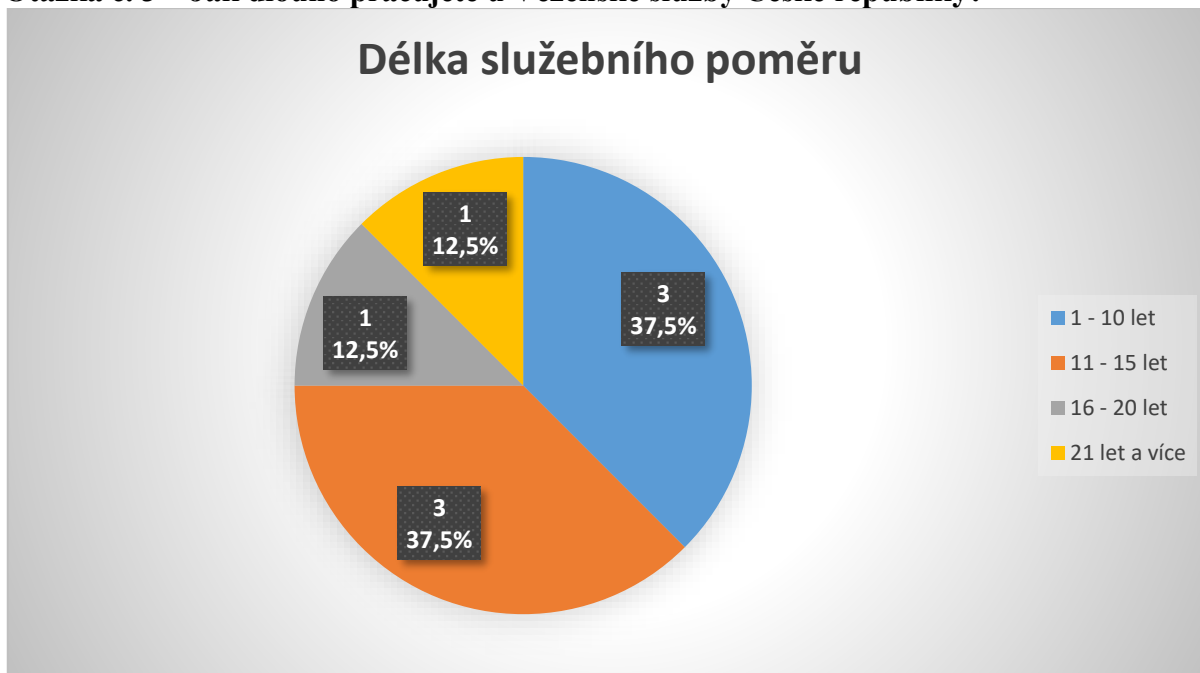
Otázka č. 2 – Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Graf č. 2. - Vzdělání probandů

Graf č. 2 zobrazuje vzdělání probandů. Z nichž je 6 (75 %) probandů se středoškolským vzděláním s maturitou, 1 (12,5 %) proband absolvoval vysokoškolské vzdělání bakalářské. Vysokoškolské vzdělání magisterské uvedl 1 (12,5 %) dotazovaný.

Otázka č. 3 – Jak dlouho pracujete u Vězeňské služby České republiky?

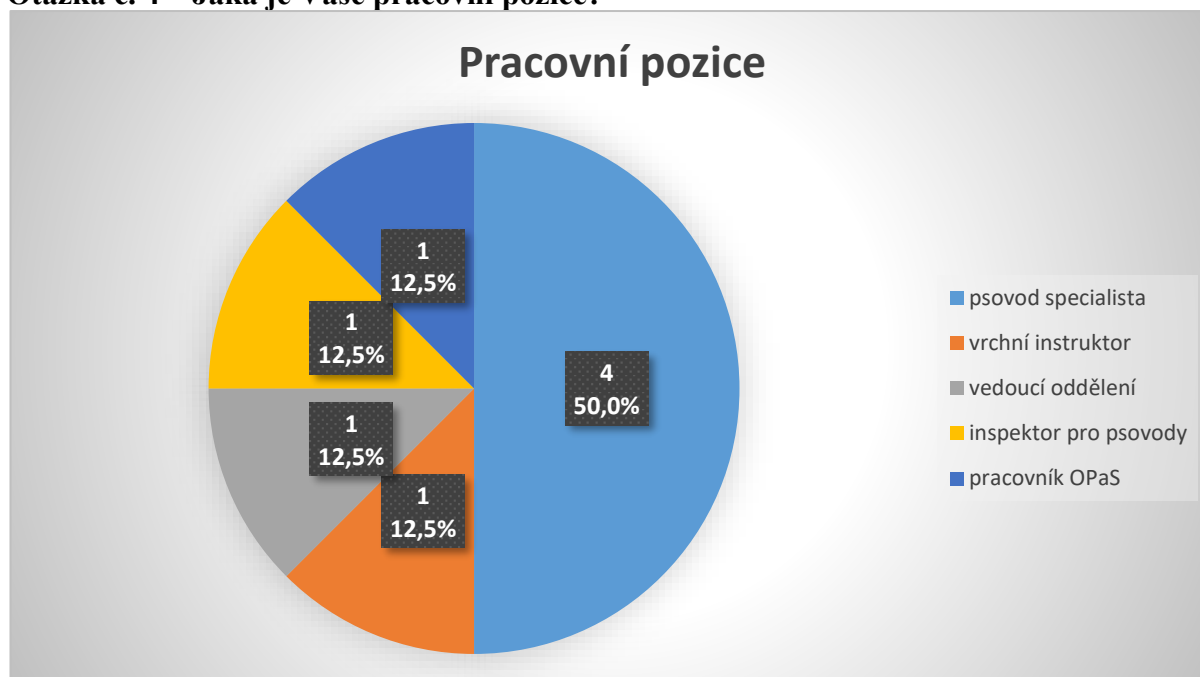

Graf č. 3 – Délka praxe probandů

Tato otázka zjišťovala délku služebního poměru u VS ČR. 3 (37,5 %) probandi uvedli, že jsou ve služebním poměru 1 – 10 let, 3 (37,5 %) probandi tvrdili, že u Vězeňské služby pracují 11 –

15 let. 1 (12,5 %) dotazovaný uvedl délku pracovního poměru 16 – 20 let a 1 (12,5%) proband uvedl, že ve služebním poměru je déle než 21 let. Průměrná délka služební praxe byla 13,1 roku. Nejdelší služební poměr byl 27 let, nejkratší doba strávená u Vězeňské služby byla 5 let.

Otázka č. 4 – Jaká je Vaše pracovní pozice?

Graf č. 4 – Služební zařazení probandů

Z celkového počtu dotazovaných byli 4 (50,0 %) probandi na pozici psovod – specialista. 1 (12,5 %) proband uvedl, že pracuje jako vrchní instruktor pro psovody. Jako vedoucí oddělení pracuje 1 (12,5 %) dotazovaný a 1 (12,5 %) proband pracuje jako inspektor pro psovody. Na oddělení prevence a stížností pracuje 1 (12,5 %) dotazovaný.

Otázka č. 5 – Máte nějaké zkušenosti s protidrogovou problematikou z jiných ozbrojených sborů nebo svého předchozího zaměstnání?

Tato otázka zjišťovala, jaké jsou předešlé zkušenosti probandů s problematikou OPL. Pouze probandi P4 a P7 uvedli, že zkušenosti mají. Konkrétně P4 uvedl „Ano, od jiných ozbrojených sborů.“ A P7 uvedl „Ano, od Policie České republiky.“ Ostatní probandi neuvedli žádné předchozí zkušenosti s problematikou OPL.

Otázka č. 6 – Kolik je u Vás ve věznicích odsouzených nebo obviněných?

Na tuto otázku proband P1 odpověděl „Asi 800, ale je to proměnlivé.“ P2 uvedl „Plus minus 900 odsouzených.“ P3 odpověděl „Přibližně 800, ale hodně se to mění. Nicméně kolem 800 se

to pohybuje stále.“ P4 uvedl „V naší věznici se momentálně nachází přibližně 300 odsouzených žen a asi 100 odsouzených mužů.“ Probandi P5 a P6 shodně odpověděli, že se v jejich věznici nachází přibližně 750 odsouzených. P7 odpověděl „U nás je přibližně 600 odsouzených.“
A P8 řekl „U nás asi 300 obviněných.“

Otázka č. 7 – Kolik máte ve věznici speciálních protidrogových psů?

V této otázce se zjišťovalo, jaký je počet vycvičených speciálních protidrogových psů v dané věznici. Probandi P1, P2, P5 a P6 shodně uvedli, že na pracovišti mají 4 speciálně vycvičené psy. P3 odpověděl „Asi 4 nebo 5 psů.“ P4 odpověděl „Momentálně šest. Z čehož je 5 plně vycvičených a jeden ve výcviku, připravující se na získání kategorie SPD1.“ Kategorie SPD1 znamená speciální protidrogový pes stupně 1. Probandi P7 a P8 shodně uvedli, že u nich na pracovišti jsou speciálně vycvičení psi 3.

Otázka č. 8 – Myslíte si, že je to dostatečný počet?

Tato otázka byla zaměřena na to, jestli si dotazující myslí, že počet speciálně vycvičených protidrogových psů je u nich ve věznici dostačující. Konkrétně P1 odpověděl „Podle mě ne. Na takový počet odsouzených by měl být počet speciálních protidrogových psů minimálně dvojnásobný.“ Probandi P3, P5, P6 a P7 stručně uvedli, že počet dostatečný není. Dotazovaní P2, P4 a P8 odpověděli, že počet speciálně vycvičených psů, u nich na pracovišti, považují za dostačující.

Otázka č. 9 – Jak často vykonávají činnost ve věznici psovodi s protidrogovými psy?

Tato otázka se zaměřovala na frekvenci využívání speciálních protidrogových psů ve věznicích. Probandi P3, P4, P5, P6, P7 a P8 shodně odpověděli, že u nich ve věznici se práce se speciálně vycvičenými protidrogovými psy provádí každý den. Konkrétně P1 uvedl „Prakticky každý pracovní den. Za normální situace, myšleno mimo nouzový stav, i o víkendech.“ P2 dodal „že by ji měli vykonávat každý den, ale vzhledem k nouzovému stavu a pandemii Covid-19 dochází do věznice pouze asi dvakrát týdně.“

Otázka č. 10 – Kde se podle Vás vyskytují drogy ve věznici nejčastěji?

V této otázce se zjišťovalo, v jakých místech jsou nejčastější nálezy OPL ve věznicích. Proband P3 uvedl, že se tyto látky nejčastěji nachází na vstupech do věznice, ostatní probandi odpověděli prakticky shodně, že se tyto látky nalézají na ubikacích odsouzených, v jejich osobních věcech.

Proband P4 doplnil konkrétně, že „*částečně na ubikacích, ale více na takových těch prostorech, kde my říkáme území nikoho. Posilovny, záchody, společenské místnosti.*“

Otázka č. 11 – Jaké se podle Vás nachází nejčastěji typy drog?

Na tuto otázku shodně uvedli všichni probandi, že nejčastěji nacházenými drogami jsou marihuana a pervitin. P2 dodal „*Na prvním místě je to marihuana, dále pervitin a v malém množství extáze. O ostatních druzích nevím.*“

Otázka č. 12 – Kde by se měly provádět kontroly nejčastěji?

Další otázka měla za úkol zjistit, kde by se podle dotazovaných měly kontroly nejčastěji provádět. Proband P1 odpověděl „*Kuchyně, kantýna, vjíždějící vozidla a samozřejmě ubikace odsouzených. I z preventivních důvodů.*“ P2 řekl „*všude po celém areálu, ale lépe naplánované s větší spoluprací s ostatními zaměstnanci a příslušníky.*“ P3 by se více zaměřil na vstupy do věznice, P4 uvedl „*No, všude, aby odsouzení nevěděli, kde se objevíme.*“ P5, P6, P8 by tyto kontroly prováděli častěji v osobních věcech odsouzených, na jejich ubikacích. P7 odpověděl „*Právě na ubytovnách odsouzených, ale třeba i na venkovních pracovištích, kde mají odsouzení možnost navázat nedovolené kontakty s civilními osobami.*“

Otázka č. 13 – Kde je to naopak zbytečné?

V této otázce se zjišťovalo, jestli dotazovaní považují kontroly některých prostorů za nadbytečné nebo neúčinné. Pouze proband P3 uvedl „*Vevnitř v kriminále. Tam mi to přijde úplně zbytečné.*“, jinak ostatní probandi shodně uvedli, že zbytečné to nikde není. Například P4 konkrétně uvedl „*Zbytečné to není nikdy, protože prevence není nikdy dost.*“

Otázka č. 14 – Vnímáte práci protidrogového psa jako přínosnou a v čem případně vidíte její přínos?

V rámci této otázky dotazovaní měli odpovědět, zda se domnívají, že speciálně vycvičení protidrogový pes je ve věznici přínosem a v čem ho případně shledávají. Všichni probandi se shodli na tom, že práce psovoda s protidrogovým psem má velký přínos. Probandi P1, P2, P3, P7 a P8 spatřují hlavní přínos jak v nalezených OPL, tak hlavně v preventivním charakteru. Podle P7 „*Určitě přínos vidím. Spočívá jednak v tom, že se skutečně drogy ve věznici nacházejí a zadržují, ale i v tom, že tyto, byť ne úplně časté nálezy, působí jako prevence.*“ Dále P4 konkrétně uvedl „*Určitě v každém případě. Jsme článkem řetězu, ve kterém jsou zapojeny všechny ostatní oddělení věznice a vzájemně spolupracují.*“ P5 doplnil „*odhalováním OPL se*

snižuje bezpečnostní riziko pro zaměstnance.“ P6 odpověděl „Přínos vidím v tom, že odsouzení mají ze psa respekt. Ví, že když jde pes hledat, tak ukrytou drogu skoro vždycky najde.“

Otázka č. 15 – Jaký je Váš názor na efektivitu speciálního protidrogového psa na vyhledávání OPL ve věznici?

Otázka č. 15 zkoumala názor dotazovaných na efektivitu speciálně vycvičeného protidrogového psa na vyhledávání OPL ve věznici. Všichni probandi, krom P3, se shodli, že kontroly za pomoci speciálně vycvičeného protidrogového psa jsou efektivní. Proband P1 uvedl *„Prohledání jedné cely tak, abychom o ní mohli prohlásit, že je čistá, zabere psovodovi se psem několik minut. Člověku samotnému zabere stejně důkladná kontrola nesporně více času a například osobní věci trvají opravdu dlouho, pokud chce být důsledný. Pes jen čuchne ke skřínce, do jednotlivých přihrádek a je to.“* P3 uvedl *„V současném stylu, jakým pracují nebo jak jim je pracovat umožněno, to moc efektivní není.“* P7 dodal *„Podle mě je velmi efektivní. Ví, že pokud je nejčastěji zneužívaná marihuana schována v prostoru, kde pes hledá, tak ji v drtivé většině případů najde. I když se jedná o velmi malé, až nepatrné množství řádu desetin gramu.“*

Otázka č. 16 – Myslíte si, že lze tuto efektivitu zvýšit a případně jak?

Tato otázka měla za úkol zjistit, zda se probandi domnívají, že lze efektivitu speciálně vycvičených psů zvýšit a konkrétně jak. Opět se všichni probandi shodli, že zvýšit efektivitu lze navýšením tabulkových míst psovodů a psů a tím pádem i zvýšením frekvence kontrol. P1 konkrétně uvedl *„Určitě zvýšením počtu psů. Nebyl by na psy vyvíjen takový tlak a dalo by se prohlédnout více najednou. A určitě lepší spolupráci s ostatními kolegy. Občas je cítit, že psovod se psem je jim při prohlídkách spíše na obtíž.“* P3 dodal *„Ano. No třeba právě navýšením tabulkových míst psovodů a zaměřit se spíše na průnik drog do věznic. Prohledáváním na celách tu efektivitu moc nezvýšíme.“* také P7 uvedl *„Spíš než zvýšit samotnou efektivitu, lze zvýšit počet a frekvenci kontrol na zájmových místech. A to navýšením počtu služebních psů.“*

Otázka č. 17 – Jak jsou podle Vás největší bariéry, které negativně ovlivňují práci psovoda a protidrogového psa?

Další otázka zjišťovala, zda a konkrétně jaké, vnímají dotazovaní bariéry, které negativním způsobem ovlivňují práci psovoda a jeho psa. Proband P1 uvedl *„Obvykle je to velmi malé množství hledané látky. Dále určitě množství úkrytů, které jsou mnohdy i mimo dosah psa. A množství například osobních věcí, které mají odsouzení na ložnicích.“* P2 řekl *„Momentálně*

je to kvůli nouzovému stavu to, že děláme spoustu jiné práce, zaskakujeme na jiných stanovištích, eskortě a tak dále.“ Proband P3 odpověděl *„Největší překážku vidím v přístupu vedoucích pracovníků k práci psovodů a k navyšování tabulkových míst psovodů.“* P5 a P7 hovořili o byrokratické zátěži psovodů, která je nutná pro výkon jejich práce. Konkrétně P7 uvedl *„Z mého pohledu je to velká papírová zátěž psovodů. Při každém nálezu, nebo i nasazení služebního psa se musí vypracovat několik dokumentů.“* P6 dále řekl *„někdy je to přístup vedení, jejich neochota a nepochopení práce psa. Jindy je to přístup příslušníků a zaměstnanců Oddělení výkonu trestu, tedy dozorců a vychovatelů. Stává se, že psovoda se psem berou jako zdržování ve své práci, nechtějí spolupracovat a celkově z nich člověk cítí, že je jakoby na obtíž.“* Proband P8 uvedl *„možná klima ve věznici, nepřístupnost některých prostor.“*

Otázka č. 18 – Domníváte se, že lze tyto bariéry odstranit, případně jak?

Poslední otázka se vztahovala k názoru dotazovaných, zda a jak by bylo podle nich možné tyto překážky odstranit. K této otázce proband P1 uvedl, že jím popisované bariéry by šly odstranit zjednodušením vybavení ubytovacích prostor a zmenšením objemu osobních věcí odsouzených, P2 řekl *„Ano, pokud bychom na svou práci měli více času, tak je to lepší pro nás, pro psy a celkově celou organizaci.“* P3 odpověděl *„bohužel nevidím zájem na tom, odstranit tyto bariéry. Dělá se na tom již léta, ale výsledek v podstatě není vidět.“* Ani P5, P7 a P8 nevidí nějakou možnost, jak odstranit jím uvedené bariéry. P6 řekl *„bariéry lze odstranit právě lepším přístupem ze strany ostatních zaměstnanců jiných oddělení. Zvýšením ochoty spolupracovat a účinně trestat odsouzené, u kterých se zakázaná věc objeví.“*

6 Diskuze

Bakalářská práce se zaměřovala na problematiku služební kynologie ve Vězeňské službě České republiky se zaměřením na vyhledávání omamných a psychotropních látek. Teoretická část práce se zabývala obecným popisem služební kynologie, její historie a vývoje do současné podoby. Dále byla charakterizována nejčastěji využívaná plemena psů a nastíněn v hrubých rysech základní výcvik psa pro pachové práce. V neposlední řadě se v práci také uvedl popis nejčastěji vyskytujících se drog, jejich složení a účinky.

Empirická část byla zaměřena na zkušenosti příslušníků Vězeňské služby České republiky, kteří mají z povahy své funkce zkušenosti se speciální služební kynologií a s odhalováním zneužívání OPL vězněnými osobami. Pro výzkumné šetření byla zvolena kvalitativní metoda formou strukturovaných rozhovorů. Celkem bylo zpracováno 8 rozhovorů.

První část rozhovoru měla za úkol zjistit socio-demografické údaje o probandech. Zjišťovali jsme vlastnosti zkoumaného vzorku příslušníků, jako věk, nejvyšší dosažené vzdělání, funkční zařazení, délku služební praxe a předchozí zkušenosti s drogovou problematikou. V další části rozhovoru jsme se již zaměřovali na osobní zkušenosti a názory na drogovou problematiku v rámci Vězeňské služby České republiky.

Prvním ze sledovaných faktorů byl věk dotazovaných (viz graf č. 1), který byl zjišťován v celých letech a poté byl rozdělen do jednotlivých kategorií. Největší zastoupení měla věková kategorie 31 – 40 let, kdy tuto skutečnost uvedli **4** (50,0 %) probandi. Průměrný věk respondentů činil **40,3** let. Nejmladší dotazovaný byl ve věku **26** let a nejstarší dotazovaný uvedl věk **56**. Získaná data odpovídají údajům Statistické ročenky Vězeňské služby České republiky, kde je uvedeno, že právě v této věkové kategorii je nejvyšší počet zaměstnanců a příslušníků VS ČR (Mäsiarová 2019).

Dále bylo sledováno nejvyšší dosažené vzdělání (viz graf č. 2). Celkem **6** (75 %) probandů uvedlo, že má dokončené středoškolské vzdělání s maturitou, což odpovídá podmínkám přijetí do služebního poměru příslušníka Vězeňské služby České republiky. Pouze **1** (12,5 %) uvedl vysokoškolské vzdělání bakalářské a **1** (12,5 %) vysokoškolské vzdělání magisterské. Zjištěná data odpovídají zařazení příslušníků, konkrétně v pozici vedoucího Oddělení prevence a stížností v hodnosti major a dalšího příslušníka v hodnosti poručík.

Pro výzkum bylo také důležité zjistit, jak dlouhou praxi dotazovaní deklarují (viz graf č. 3). Statistická ročenka uvádí největší počet příslušníků s délkou praxe v rozmezí 0 – 6 let. Námi zjištěná data se ale lišila. **3** (37,5 %) dotazovaní uvedli délku praxe v rozmezí 1 – 10 let a **3** (37,5 %) probandi jsou u Vězeňské služby zaměstnání 11 – 16 let. Kategorii 16 – 20 let uvedl pouze **1** (12,5 %) proband a **1** (12,5 %) dotazovaný byl ve služebním poměru déle než 21 let. Průměrná délka praxe činila **13,1** let. Nejkratší doba strávená u Vězeňské služby byla **5** let, nejdelší **27** let. Toto zjištění odpovídá zaměření mého výzkumu na příslušníky sloužící buď na úseku speciální kynologie, nebo na Oddělení prevence a stížností, kam se může příslušník dostat ve většině případů pouze na základě výběrového řízení. Jedním z kritérií těchto výběrových řízení bývá délka praxe u VS ČR či jiných bezpečnostních sborů.

Výzkum se netýkal pouze příslušníků, kteří jsou v přímém výkonu na funkci psovoda. Byl zaměřen i na příslušníky, kteří psovody vedou nebo mají na starosti jejich výcvik. Pro výzkum byl ale i velmi důležitý pohled příslušníků, kteří se zabývají řešením deliktů spojených s drogovou problematikou ve věznicí. Další otázka (viz graf č. 5) měla za úkol zjistit, jakou konkrétní funkci probandi zastávají. **4** (50,0 %) dotázaní uvedli jako svoji pozici psovod – specialista, a shodně po **1** (12,5 %) odpovědi byla uvedena funkce vrchní instruktor služební kynologie, inspektor pro psovody, příslušník Oddělení prevence a stížností a vedoucí Oddělení prevence a stížností. Získaná data korespondují se záměrem výzkumu a výběrem oslovením příslušníků, jejichž hlavní náplní je odhalování výskytu a zneužívání OPL ve věznicí a obor služební kynologie.

Obecným cílem bakalářské práce bylo zmapovat a prokázat užitečnost speciálně vycvičených služebních psů pro detekci výroby, výskytu a zneužívání OPL ve věznicích. K tomuto cíli se vztahovaly následující otázky, které se již přímo zaměřovaly na zkušenosti a názory probandů na danou problematiku.

Dalším sledovaným faktorem byla předešlá zkušenost s drogovou problematikou od jiných ozbrojených složek, či jiného předešlého zaměstnání. Z celkového počtu pouze **2** (25,0 %) probandi uvedli, že zkušenosti s OPL z předchozího zaměstnání mají. Konkrétně P4 uvedl, že zkušenosti získal od jiných ozbrojených sborů a P7 zkušenosti s OPL získal od Policie České republiky. Z výsledků lze usuzovat, že většina příslušníků VS ČR nemá dostatek zkušeností s detekcí omamných a psychotropních látek z jiného předešlého zaměstnání a s problematikou vyhledávání OPL se setkali až v rámci služebního poměru u Vězeňské služby České republiky.

Důležitým faktorem pro výzkum bylo, kolik je v konkrétních věznicích odsouzených nebo obviněných osob. Odpovědi na otázku byly rozdílné. Nejméně, konkrétně **300** odsouzených, uvedl dotazovaný s označením P8. Nejvíce odsouzených a obviněných osob se nachází ve věznici, ve které slouží P2, který uvedl počet **900**. Wichová (2020) tvrdí, že počet odsouzených má v České republice neustále narůstající tendenci. Před amnestií v roce 2013 bylo v ČR v celkem 25 věznicích vězněno necelých 23 tisíc vězňů. V rámci amnestie jich bylo 6 471 propuštěno. Nicméně v roce 2019 byla už průměrná kapacita věznic znova naplněna a to na 103,4 %.

Dalším zjišťovaným faktorem bylo, kolik se v dané věznici nachází speciálně vycvičených protidrogových psů. Probandi P1, P2, P5 a P6 shodně uvedli, že u nich ve věznici mají 4 speciálně vycvičené psy. P3 nevěděl přesně, zda mají ve věznici 3 nebo 4 psy. U P7 a P8 se na pracovišti nachází 3 speciálně vycvičení psi a nejvíce psů má ve věznici dotazovaný P4, který uvedl, že jich mají 5 a jednoho ve výcviku SPD1 (speciální protidrogový pes stupně 1). V návaznosti na počet speciálně vycvičených psů jsme se také dotazovali, zda se probandi myslí, že ten počet je dostačující. P1, P3, P5, P6 a P7 shodně uvedli, že počet psů u nich ve věznici nepovažují za dostačující. P1 dokonce uvedl, že by podle něho měl být počet minimálně dvojnásobný. Naopak probandi P2, P4 a P8 jsou s počtem psů u nich na pracovišti spokojeni. Je zajímavé, že s počtem psů je spokojen proband P2, u kterého se ve věznici nachází nejvíce odsouzených, konkrétně 900 a počet psů je o jednoho více než u P8, který uvedl, že ve věznici se nachází odsouzených pouze 300. Probandi, kteří uváděli počet odsouzených 600 – 800 by přivítali větší množství speciálně vycvičených psů. Ze získaných výsledků lze tedy vyvodit, že jako dostatečný počet protidrogových psů je dotazovanými považován zhruba jeden speciálně vycvičený protidrogový pes na sto vězněných osob. Aktuálně je to přibližně jeden pes na dvě stě odsouzených. Například v roce 2005 bylo ve Vězeňské službě České republiky celkem 271 služebních psů a z toho pouze 48 speciálně vycvičených psů na vyhledávání drog. Dalších 22 psů bylo ve výcviku. V roce 2014 již bylo speciálně vycvičených protidrogových psů 82 (Montgomeryová 2005).

Pro efektivní boj s OPL ve věznicích je důležitá i frekvence nasazení speciálně vycvičených protidrogových psů. Otázkou č. 9 byla zkoumána frekvence nasazení psů ve věznici. Probandi s označením P3, P4, P5, P6, P7 a P8 odpověděli, že se u nich ve věznici speciálně vycvičený protidrogový psi nasazují každý všední den a za normální situace i o víkendech. Ostatní uváděli

jen všední dny, nebo i frekvenci 2 krát do týdne. Nicméně do výzkumného šetření negativně zasáhla opatření spojená s pandemií Covid-19 a s tím související nouzový stav. V některých zařízeních byli psovodi převeleni na jiná pracoviště tak, aby byl zabezpečen nepřetržitý chod věznic a s tím souvisejících činností. Bohužel vlivem nedostatečného materiálně-technického vybavení, moderních monitorovacích zařízení a nedostatku vycvičených psů není možné kontrolovat všechny alternativy distribuce a zneužívání OPL ve věznicích (Justice.cz 2019).

Dalším sledovaným parametrem bylo, kde nejčastěji k nálezům OPL dochází. Většina dotazovaných uváděla, že nejčastější místa, kde se drogy nalézají, jsou přímo na ubikacích odsouzených a v jejich osobních věcech. P4 uvedl, že u nich ve věznici jsou často drogy nalézány ve společných prostorách, jako jsou společná WC, sprchy, kulturní místnosti a chodby. Další z dotázaných poukázal ještě na velmi časté nálezy na vstupu do zařízení, a to jak u osob vězněných, které se vracejí z venkovních pracovišť, tak i u osob, které jdou za odsouzenými nebo obviněnými na návštěvu. Podle Sochůrka (2003) jsou návykové látky významnou součástí ilegální činnosti vězňů. Podstatná je i skutečnost, že většina odsouzených se s omamnými a psychotropními látkami setkala ještě na svobodě, často i před začátkem kriminální kariéry.

Následující otázka se zabývala konkrétními typy nalézáných OPL. Všichni dotazovaní uvedli, že se u nich ve věznici nejčastěji nachází marihuana a pervitin. P2 ještě dodal, že v malém množství nalézají i extázi. Data získaná z Koncepce vězeňství do roku 2025 hovoří o tom, že jsou osoby, nastupující výkon vazby nebo trestu, nejčastěji pozitivně testovány na přítomnost konopných látek a pervitinu. Často jsou tyto dvě látky v kombinaci. Dle Evropské zprávy o drogách 2019 jsou nejvíce zneužívanou OPL v České republice taktéž látky konopné, následované extází a pervitin obsadil v celkovém pořadí čtvrté místo. Také Montgomeryová (2005) uvádí, že v roce 2004 bylo ve věznicích nalezeno celkem 171 drog, což bylo o 17 % více, než v roce 2003. I v těchto případech šlo nejčastěji o marihuanu.

Další otázka měla za úkol zjistit, jaká místa jsou dle dotazovaných nejvíce riziková z hlediska výskytu OPL a na které by se měly kontroly nejčastěji zaměřit. V polovině případů byla uváděna s prakticky totožná odpověď, že by se kontroly měly zaměřovat nejvíce právě na osobní věci odsouzených. Dále byla vyjmenována velmi specifická místa jako kuchyně a kantýna. P2 by doporučil zvýšit frekvenci kontrol na vstupech do zařízení a P1 doporučil více kontrolovat i vozidla, vjíždějící do prostor věznice. Podle § 28 odst. 2 a 3 zákona

č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů, jsou odsouzení povinni se podrobit osobní prohlídce a kontrole ubikace při podezření na užití a zadržování OPL. Nicméně i přes zákon a prohlídky tyto návykové látky do věznic stále pronikají. Jůzl (2012) uvádí, že často se drogy nachází v potravinových balíčkách, které vězni dostávají od známých i příbuzných. Nejčastěji jsou drogy přimíchány do kávy, moučkového cukru, nebo jsou injekční stříkačkou vpraveny do ovoce a pečiva. Dále popisuje případy, kdy jsou drogy ukryty v knihách, pod poštovní známkou i zapařeny do mýdla. K distribuci drog také dochází při kontaktu s jinými jedinci v rámci práce mimo vězeňský areál, kontaktem s civilními zaměstnanci věznice, ale i skrze příslušníky VS ČR.

Dále bylo nutné zjistit, jestli jsou dle dotazujících a jejich zkušeností místa, na kterých se ve věznici drogy nevyskytují, a tudíž vyhledávání na těchto místech by mohlo být kontraproduktivní. Jeden z probandů uváděl, naprosto v rozporu s dosavadními zjištěními, že prohledávat ubikace odsouzených už nemá cenu. A to z důvodu prakticky okamžitého užití OPL ve chvíli, kdy se k odsouzeným dostane. Ostatní se shodují na tom, že kontrolovat by se měla všechna místa v zařízeních. Vězněné osoby si potom nemohou být jistí nějakou „zaručenou skrýš“, která nebude objevena.

Poté se výzkum zaměřil na samotnou prospěšnost práce psovoda s protidrogovým psem. Zjišťovalo se, jestli tuto práci vnímají dotazovaní jako prospěšnou a případně v čem vidí její přínos. Dotazovaní shodně uvedli, že jsou o její prospěšnosti přesvědčeni. P1, P2, P3, P7 a P8 považují za hlavní důvody samotné nálezy OPL. Dále samozřejmě prevence, která mnohdy odradí vězněné osoby od samotného obstarávání OPL. P4 hovořil také o tom, že psovodi a psi jsou součástí fungujícího řetězce, kdy přispívají svou prací ke společnému výsledku a jsou jeho nenahraditelnou součástí.

Prospěšnost psů je samozřejmě přímo úměrná jejich efektivitě. V další otázce byl proto zkoumán názor na efektivitu psa při hledání OPL. Až na jednoho probanda se všichni dotazovaní shodli, že pes při své práci efektivní je. Dotazovaní poukazovali na rychlost prohledávání prostor. Pes má celou odsouzených prohledanou během několika minut, kdežto člověku trvá například osobní věci odsouzených nepochybně déle. Dále je pes mnohem citlivější na malé, až zbytkové množství látky, kdy člověk by takové množství mohl snadno přehlédnout. U nejčastěji zneužívané marihuany, pes efektivně najde i desetiny gramu látky. Avšak v rozhovoru P3 narážel na problém se stylem využívání psa a dle něj pes v současných

podmínkách moc efektivní není. Ze získaných odpovědí se lze tedy domnívat, že většina příslušníků VS ČR shledává práci speciálních protidrogových psů za jednoznačně efektivní.

Následující otázka se zaměřovala na názor probandů, jak docílit zvýšení efektivity při vyhledávání OPL pomocí služebních psů. Dotazovaní se shodli na tom, že není třeba zvyšovat efektivitu jednotlivých psů, která je již tak na vysoké úrovni. Spíše by bylo, podle nich, dobré se zaměřit na zvýšení frekvence kontrol, které lze dosáhnout navýšením počtu psovodů a psů v zařízeních. Konkrétně P1 ještě dodal, že nejenom navýšení počtu služebních psů by bylo prospěšné, ale také lepší spolupráce s ostatními kolegy je důležitým aspektem pro efektivitu vyhledávání drog. V rámci rozhovorů si někteří dotazovaní stěžovali na horší spolupráci s jiným personálem, což negativně ovlivňuje veškerou činnost psovodů. Jak již bylo uvedeno výše, počet speciálně vycvičených protidrogových psů se navyšuje. V roce 2005 jich bylo u Vězeňské služby České republiky 48, v roce 2014 jich bylo již 82. Nicméně toto postupné navyšování se jeví jako pomalé a hlavně nedostatečné. Odsouzených přibývá, kapacity věznic jsou naplněny a personální obsazení je stejné, neřkuli se VS ČR potýká s nedostatkem personálu jak na pozicích specializovaných, jako je psovod, tak i na nezbytně nutných pozicích jako je například strážný. I tato skutečnost může negativně ovlivňovat efektivitu vyhledávání OPL.

Poslední dvě otázky se zaměřovaly na bariéry, které mohou negativně ovlivnit práci psovoda a protidrogového psa a jejich případné odstranění. Pouze jeden z dotazovaných uvedl, že nevnímá žádné problémy nebo bariéry pro výkon svého zaměstnání. Ostatní uváděli bariéry rozličné. Jednou z nich je vysoká administrativní zátěž psovodů, která však podle dotazovaných odstranit nejspíš nejde a je pro výkon tohoto povolání nutná. Proband P1 zmiňoval například velký objem osobních věcí odsouzených, které je nutné prohlédnout a zkontrolovat. V souvislosti s malými objemy hledaných OPL je práce pro psa velmi obtížná. Tuto bariéru navrhoval dotazovaný odstranit tím, že se odsouzeným zredukuje počet povolených držených osobních věcí, například velké množství civilního ošacení a podobně. P2 uváděl jako bariéru například stav, který panoval a stále ještě panuje vzhledem k pandemii Covid-19. Podle něj je problémem, že jsou psovodi nasazováni jako záskok na jiná pracoviště, kde pokrývají úbytek personálu z důvodu nemoci, karantén, pečování o rodinné příslušníky apod. Tento problém snad bude vyřešen blízkým koncem pandemie a návratem do víceméně normálního stavu. Jeden dotázaný uváděl jako bariéru neochotu spolupráce ze strany některých zaměstnanců a příslušníků VS ČR, kteří berou kontroly vykonávané psovodem jako jakési

zdržení ve vlastní práci. Tuto bariéru by bylo možné odstranit větší informovaností a kolegiálním přístupem těchto některých kolegů.

Z diskuze je patrné, že využití speciálně vycvičených protidrogových psů v rámci Vězeňské služby České republiky má své opodstatnění, ale také svá úskalí. Navíc využití psů pozitivně působí na samotný výskyt a snahu vězňených osob neopatřovat si zakázané látky, neboť preventivní charakter psovoda a speciálně vycvičeného psa byl zmiňován jako jeden z hlavních přínosů. Jistá úskalí se jeví v nízkém počtu speciálně vycvičených protidrogových psů a vysokém počtu odsouzených osob. Také byrokratická zátěž psovoda a občasné vypomáhání jiným příslušníkům v dobách krize a personálního nedostatku se jeví jako kontraproduktivní.

7 Závěr

Bakalářská práce byla zaměřena na služební kynologii ve Vězeňské službě České republiky se zaměřením na vyhledávání OPL. Cílem práce bylo prokázat, že použití speciálně vycvičených služebních psů je pro detekci výroby, výskytu a zneužívání OPL ve věznicích přínosné.

Práce byla rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou. V teoretické části byla popsána historie využití služebních psů a nejčastěji používaná plemena pro služební psy. Dále byly popsány nejrozšířenější a nejvíce zneužívané OPL. V empirické části se zjišťovaly názory probandů na efektivitu speciálně vycvičených protidrogových psů, bariéry při výkonu povolání, frekvenci využití psů ve věznicích, i kde a jaké drogy se nejčastěji nachází. Výsledků bylo dosaženo pomocí kvalitativního sběru dat formou strukturovaného rozhovoru. Výzkumný vzorek probandů byl vybrán tak, aby jejich pracovní zařazení souviselo s oblastí služební kynologie, jejího výcviku nebo manažerských funkcí s ní spojených. Dále byli zahrnuti i pracovníci Oddělení prevence a stížností, kteří mimo jiné řeší kázeňské přestupky a trestnou činnost odsouzených a obviněných. Osoby byly vybrány z několika zařízení Vězeňské služby České republiky.

Z výsledků výzkumu vyplývá, že použití speciálně vycvičených psů je pro detekci výskytu, výroby a zneužívání OPL ve věznicích přínosné a cíl práce se tedy podařilo naplnit. Nejčastěji deklarovanou bariérou byl nedostatečný počet protidrogových psů na pracovišti, nadměrná byrokratická zátěž i nespolupráce ze strany ostatního personálu. I přes tyto aspekty je práce psovodů – specialistů ve věznicích poznat. Ale i přes veškeré úsilí se drogy ve věznicích vyskytují, a to jak v menších, tak i v těch větších.

V rámci doporučení pro praxi je vhodné zaměřit se na navýšení personálních kapacit na úseku speciálních pachových prací služební kynologie Vězeňské služby České republiky. Je evidentní, že zvýšení frekvence kontrol vězňených osob, dosažené vyšším počtem psovodů se speciálně vycvičenými protidrogovými psi v zařízeních, povede k vyšší efektivitě odhalování patologických činností spojených s drogovou problematikou. Toto může pomoci jak ke snížení bezpečnostního rizika pro zaměstnance Vězeňské služby České republiky, tak i k menší toxicitě vězeňského prostředí působící na osoby ve výkonu vazby a trestu a jejich snadnější resocializaci a následné začlenění do společnosti po vykonání trestu odnětí svobody.

8 Literatura

Bigelow B. C. 2005. UXL Encyclopedia of Drugs and Addictive Substances Edition 1. Cengage Gale, Farmington Hills.

Clarke A., Brown L. 2016. German Shepherds: A Practical Guide for Owners and Breeders. The CrowoodPress Ltd, Ramsbury.

Černý H., 2002. Veterinární anatomie pro studium a praxi. Noviko, Brno.

Dunn, Matthew & Degenhardt, Louisa. (2009). The use of drug detection dogs in Sydney, Australia. Drug and alcohol review. **(28)**. 658-662.

Geisslerová E. et al. 2012. Mít přehled: „Průvodce informačními a poradenskými službami pro mládež v ČR“. NIDV, České Budějovice.

González A. 2014. Usefulness of discriminant analysis in the morphofunctional classification of Spanish dog breeds. Animal Breeding **(2)**: 1 - 16.

Gavora, P., 2000. Úvod do pedagogického výzkumu. Paido, Brno.

Hendl J., 2016. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Portál, Praha.

Hartl K. 1979. Výchova a výcvik psa. Naše vojsko, Praha.

Kloubek M. 2003. Vyhledávání a zajišťování pachových stop. Kriminologický sborník **(1)**: 33 – 36.

Jůzl M., 2012. Penitenciaristika a penologie. Institut mezioborových studií v Brně, Brno.

Kalina et al. 2003. Drogy a drogové závislosti: mezioborový přístup. Úřad vlády České republiky, Praha.

Kelnarová J. et al. 2007. První pomoc II: Pro studenty zdravotnických oborů. Grada Publishing, Praha.

Kutnohorská J., 2009. Výzkum v ošetrovatelství. Grada Publishing, Praha.

Kukla L. et al. 2016. Sociální a preventivní pediatrie v současném pojetí. Grada Publishing, Praha.

Kvam, A. L. 2012. Pachové práce: Království vůní. PLOT, Praha.

Larkin P., Stockman M. 2003. Vše o psech: podrobná a praktická příručka o výcviku a péči o psa a encyklopedie detailně popisující plemena z celého světa. Svojtka, Praha.

Mahdalíčková L. 2014. Víme o drogách všechno? Wolters Kluwer, Praha.

Mäsiarová L. 2019. Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky. GR VS ČR, Praha.

Miovský M. et al. 2008. Konopí a konopné drogy. Grada Publishing, Praha

Minařík J. 2003. Návykové látky: Problémy a přístupy, Opioidy a opiáty; Stimulancia. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, Praha.

Montgomeryová E. 2005. Nepostradatelní pomocníci. České vězeňství (5). 28.

Presl J. 1995. Drogová závislost: Může být ohroženo i vaše dítě? MAXDORF, Praha.

Procházka Z. 2005. Chov psů. Paseka, Praha.

Reece W. O. 2011. Fyziologie a funkční anatomie domácích zvířat. Grada Publishing, Praha.

Skuhrovský J. 1973. Čichové práce psa. Český svaz chovatelů drobného zvířectva, Praha.

Sochůrek J., 2003. Kapitoly z penologie III. díl: Negativní jevy ve vězení. Technická univerzita v Liberci, Liberec.

Smrčková L., Smrček M. 2012. Psi celého světa. Grada Publishing, Praha

Straus J., Kloubek M. 2010. Kriminalistická odorologie. Aleš Čeněk, Plzeň.

Svoboda E. et al. 2008. Přehled středoškolské fyziky. Prometheus, Praha.

Švaříček R., Šedová K., 2014. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Portál, Praha.

Wahl, et al. 2008. A review of hereditary diseases of the German shepherd dog. Journal of Veterinary Behavior (6): 255-265.

Internetové zdroje

Českomoravská kynologická unie 2021: Seznam plemen. Federation Cynologique Nationale. Available from <https://www.cmku.cz/cz/seznam-plemen-159> (accessed April 2021).

Českomoravská kynologická unie 2020: Výstavní řád FCI. Federation Cynologique Nationale. Available from <https://www.cmku.cz/data/dokumenty/22-vystavni-rad-fci.pdf> (accessed April 2021).

Cz-pes. 2001. Služební pes PČR jako důkazní prostředek. Cz-pes. Available from <http://www.cz-pes.cz/literatura-sl-kynologie-3.php> (accessed March 2021).

Degenhardt L. 2016. Illicit Drug Dependence. National Library of Medicine. Available from <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/27227249/> (accessed March 2021).

Flavel S. C. et al. 2012. Illicit stimulant use in humans is associated with a long-term increase in tremor. Nation Library of Medicine. Available from <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/23272201/> (accessed March 2021).

Fci.be. 2002. FCI-Standard N° 15. Federation Cynologique Nationale. Available from <http://www.fci.be/Nomenclature/Standards/015g01-en.pdf> (accessed April 2021).

Fci.be. 2009. FCI-Standard N° 297. Federation Cynologique Nationale. Available from <http://www.fci.be/nomenclature/Standards/297g01-en.pdf> (accessed march 2021).

Fci.be. 2010. FCI-Standard N° 166. Federation Cynologique National. Available from <http://www.fci.be/Nomenclature/Standards/166g01-en.pdf> (accessed March 2021).

Fci.be. 2011. FCI-Standard N° 122. Federation Cynologique Nationale. Available from <http://www.fci.be/Nomenclature/Standards/122g08-en.pdf> (accessed April 2021).

Genomia Genetic Laboratory 2021. Testování psů: MDR1. Genomia. Available from <https://www.genomia.cz/cz/test/mdr1/> (accessed April 2021).

Justice.cz 2016. Koncepce vězeňství do roku 2025. Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Available from <https://www.justice.cz/documents/12681/762277/Koncepce-vezenstvi.pdf/21e4adce-3e8b-48de-b2e4-2cca9d63475b> (accessed April 2021).

Krausová L. 2018. Otevření nového pracoviště metody pachové identifikace. Policie České republiky – KŘP Jihočeského kraje. Available from <https://www.policie.cz/clanek/otevreni-noveho-pracoviste-metody-pachove-identifikace.aspx> (accessed March 2021).

Ščurek R. 2016. Čtyřnozí ochránci. ABAS Report. Available from http://www.abasreport.cz/index.php?option=com_k2&view=item&id=88:%C4%8Dty%C5%99noz%C3%AD-ochr%C3%A1nci&Itemid=382&tmpl=component&print=1 (accessed March 2021).

Psí plemena. 2011. Německý ovčák. Psí plemena. Available from <http://www.psi-plemena.cz/nemecky-ovcak-german-shepherd-dog/> (accessed March 2021).

Tichá V. 2010. Kynologie v České republice. Českomoravská kynologická unie. Available from <https://www.cmku.cz/cz/detail-clanku/kynologie-v-ceske-republice-120> (accessed March 2021).

Vichová J. 2020. Počet vězňů klesá, české věznice i tak praskají ve švech. Statistika & my. Available from <https://www.statistikaamy.cz/2020/09/29/pocet-veznu-klesa-ceske-veznice-i-tak-praskaji-ve-svech> (accessed March 2021).

vlada.cz. 2019. Evropská zpráva o drogách 2019. Vlada.cz. Available from <https://www.vlada.cz/cz/ppov/protidrogova-politika/media/evropska-zprava-o-drogach-2019-eu-celi-rekordni-dostupnosti-kokainu--inovativni-vyrobe-a-zneuzivani-syntetickych-drog-ci-virtualni-realite-174226/> (accessed March 2021).

9 Samostatné přílohy

Příloha č. 1 - Strukturovaný rozhovor

1. Kolik je Vám let?
2. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
3. Jak dlouho pracujete u VS ČR?
4. Jaká je Vaše pozice?
5. Máte nějaké zkušenosti s protidrogovou problematikou z jiných ozbrojených sborů nebo svého předchozího zaměstnání?
6. Kolik je u Vás ve věznici odsouzených/obviněných?
7. Kolik máte ve vaší věznici spec. protidrogových psů?
8. Myslíte si, že je to dostatečný počet?
9. Jak často vykonávají činnost ve věznici psovodi s protidrogovými psy?
10. Kde se podle Vás vyskytují drogy ve věznici nejčastěji?
11. Jaké se podle Vás nejčastěji nalézají typy drog?
12. Kde by se měly provádět kontroly nejčastěji?
13. Kde je to naopak zbytečné?
14. Vnímáte práci psovoda specialisty a protidrogového psa jako přínosnou a v čem případně vidíte její přínos?
15. Jaký je Váš názor na efektivitu speciálního protidrogového psa na vyhledávání OPL ve věznici?
16. Domníváte se, že lze efektivitu zvýšit a případně jak?
17. Jaké jsou podle vás největší bariéry, které negativně ovlivňují práci protidrogového psa?
18. Domníváte se, že lze tyto bariéry odstranit a případně jak?

Děkuji Vám za rozhovor!!

